

**ქრისტიანი მოქალაქის მსოფლმხედველობითი თავსებადობა
მიწიერი სახელმწიფოს ჯარში მსახურების დროს**

დეკანოზი ლევან მათეშვილი*

ბოლო პერიოდში მოხშირდა ქრისტიანობის თუ სხვა მსოფლმხედველობათა მიმდინარეობები, რომელთა მიმდევრებიც აცხადებენ, რომ სახელმწიფოს საჯარისო ფორმირებებში მსახურება, სამშობლოს დაცვა კაცისკვლას უკავშირდება, ეს კი, მათი აზრით, ბიბლიის ფუნდამენტურ მცნებას არღვევს. არგუმენტად მოჰყავთ ქრისტეს მცნება მტრის სიყვარულისა და მეორე ლოყის მიშვერის შესახებ. ეს მოსაზრებები, ერთი შეხედვით, მართლაც, პოულობს საფუძველს წმინდა წერილში, მაგრამ მხოლოდ ერთი შეხედვით. ისმის კითხვა: ძალუძს თუ არა ქრისტიანულ ეკლესიას სამშობლოს დასაცავად გადახდილი ომისა და შესაბამისად, იძულებითი კაცისკვლის, მტრის მოკვდინების საღვთისმეტყველო არგუმენტაციით გამართლება? რა თქმა უნდა, ძალუძს. მისი საბუთი საკმაოდ ძლიერი და არგუმენტირებულია, წმინდა წერილს ეფუძნება და ფსევდომშვიდობისმყოფელების ფუჭ, სექტანტურ და ვიწრო აზროვნებას წარმოაჩენს.

ბოროტ წუთისოფელში ბოროტი ადამიანების ასალაგმავად ძალა ყოველთვის იქნება საჭირო. იდეალურ ქვეყანაში კაცის კვლის საჭიროება არ იარსებებდა, მაგრამ ეს არ არის იდეალური მსოფლიო – ეს ბოროტი მსოფლიოა. იდეალურ ქვეყანაში არ დაგეჭირდებოდა კარებზე ბოქლომების დადება და ციხეები, მაგრამ გულუბრყვილო და მიამიტური იქნება ფიქრი, რომ ამ უკეთურ წუთისოფელში ჩვენ მათ გარეშე ვიარსებებთ.

თავისთავად ბოროტებაა, არ შეაკავო ბოროტება. მორალურად მცდარია, არ დაიცვა უდანაშაულო. ხანდახან მხოლოდ ფიზიკური ძალა და სიცოცხლის ხელყოფა აუცილებელი ამის მისაღწევად. ჩვენს სასტიკ მსოფლიოში ძალიან ხშირად ადამიანები მძევლებად

---

* საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

მიჰყავთ და მოლაპარაკების ყველა მცდელობა უშედეგოა. ასე რომ, ზოგჯერ ძალა ერთადერთი გზაა ამ უდანაშაულო ხალხის გადასარჩენად. ნებაზე მიუშვა მკვლელი, როდესაც ხელის შეშლა შეგიძლია, ზნეობრივად გაუმართლებელია... თვალი აარიდო გაუპატიურებას, როდესაც შეგიძლია, ხელი შეუშალო მას, მშვიდად უყურო ბავშვების მიმართ გამოჩენილ სისასტიკეს, – მორალურად მიუტევებელია. სამხედრო სამსახურში არ ნახვიდე და მტრისგან არ დაიცვა სამშობლო, უდიდესი ცოდვია, რადგან ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ძალადობა შეიძლება შენსავე ოჯახზე აღსრულდეს. ერთი სიტყვით, ხელი არ შეუშალო ბოროტს – დაუდევრობის ცოდვია: „ამიტომ, ვინც სიკეთის კეთება იცის და არ აკეთებს, ეს ცოდვად ეთვლება მას“ (იაკ. 4:17). ყოველი კაცი, ვინც არ დაიცავს თავის ცოლსა და ბავშვებს დაუპატიუებელი „სტუმრებისგან“, ტყუის მათ წინაშე. მსგავსადვე, ყოველი ქვეყანა, რომელსაც შეუძლია დაიცვას თავისი მოქალაქეები აგრესორისგან და ამას არ აკეთებს, მორალურად ტყუის. უდანაშაულოთა დასაცავად გადახდილი ბრძოლა სამართლიანია. ომი აგრესორის წინააღმდეგ სამართლიანი ომია. ჩვეულებრივ, ეს ნიშნავს, რომ თავდამსხმელი ტყუის.

სამართლიანობის აღმასრულებელი ომები სამართლიანია. სამართლიანი ომი, თავისი ბუნებით, შესაძლოა დამსჯელი იყოს. ხანდახან სამართლიანობაა, ხელი მოჰკიდო იარაღს და შეიჭრა კიდეც იმ ქვეყანაში, რომელიც თავს დაესხა სხვა ქვეყანას. იოანე ნათლისმცემელი ინონებდა სამხედრო სამსახურს. როდესაც ჯარისკაცებმა ჰკითხეს, თუ რა უნდა ეკეთებინათ მორწმუნეებად გახდომის შემდეგ, მას არ მოუთხოვია, ჯარი მიატოვეთო; სთხოვა, კარგი ჯარისკაცები ყოფილიყვნენ.

მშვიდობა, რომელიც თავისი მოსვლით იესო ქრისტემ გვაუწყა და გვიბოძა, ამქვეყნიური არ არის. ეს სულაც არ არის მშვიდობა ადამიანებს შორის, ანდა ერებს და სახელმწიფოებს შორის. იესოს მიზანი იყო „ერთ სხეულში ორივე შეერიგებინა ღმერთთან ჯვრის მეშვეობით მტრობის მოკვდინებით მასში“ (ეფ. 2:16). ამ მშვიდობის მეტაფიზიკური სათავეები დამონმებული და შედუღებულბულია ღვთის დიდებასთან სახარებისეული განსაზღვრებით:

„დიდება მალალთა შინა ღმერთსა და ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება“ (ლუკ. 2:14). ჰორიზონტალურ მშვიდობასა და ვერტიკალურ მშვიდობას შორის ძირეული განსხვავების უმოკლეს და ზუსტ ფორმულას თავად მაცხოვარი გვაძლევს: „მშვიდობას გიტოვებთ თქვენ, ჩემს მშვიდობას გაძლევთ თქვენ. ნუთისოფელი რომ იძლევა, ისე კი არ გაძლევთ“ (იოანე 14:27). ამავე ჭრილში უნდა გვესმოდეს მაცხოვრის მთასა ზედა ქადაგებაც, სადაც მშვიდობისმყოფელებად მოიაზრებიან ღვთის ძენი, ე.ი. ადამიანები, რომლებმაც ღმერთთან შერიგებასა და მშვიდობას მიაღწიეს, ხოლო მათ, ვინც იესო ქრისტესგან, გულუბრყვილობისა თუ უცოდინრობის გამო, ჰორიზონტალურ მშვიდობასაც ელის, მაცხოვარი ყოველგვარ ეჭვს უფანტავს და უცხადებს: „ნუ გგონიათ, თითქოს დედამიწაზე მშვიდობის მოსატანად მოვედი. მშვიდობის კი არა, მახვილის მოსატანად მოვედი!“ (მათე 10:34). მახვილი, რომელიც ომის სიმბოლოა, მოტანილია და განვდილია ამა ქვეყნის მშვიდობის მოსაპოვებლად კი არა, არამედ ჭეშმარიტი, მეტაფიზიკური მშვიდობის შესაძენად, რომლის მისაღწევად უფლის გზით მავალი ადამიანი ბოროტებას, უსამართლობას, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარ თავში უნდა ებრძოდოს, შემდეგ კი თავის გარშემოც. სხვაგვარად, ქრისტიანული მშვიდობის-მყოფელობა მხოლოდ ჰორიზონტალური განზომილებებით რომ შემოისაზღვრებოდეს, ქრისტიანები იძულებულნი გახდებოდნენ, იარაღი დაეყარათ და სამარცხვინო კაპიტულაცია გამოეცხადებინათ ყოველგვარი ბოროტების შემოტევისთვის, რათა სასურველი, თუნდაც უსახური, მშვიდობისთვის მიეღწიათ. ჩვენს წინაპრებს ასეთი აბსურდული, არასწორად გაგებული ქრისტიანული დოქტრინით რომ ესარგებლათ, აღარ იარსებებდა ქართველი ხალხი, მისი სახელმწიფოებრიობა.

ისმის კითხვა: როგორ შეიძლება გაგებულ იქნეს სახარებისეული მცნება: „გიყვარდეთ თქვენი მტრები, დალოცეთ თქვენი მანყევრები“ (მათ. 5:44; ლუკ. 6:27-28)?

თანამედროვე ევროპული ენები ზუსტად ვერ გამოხატავენ სახარებისეულ „მტერს“. სამაგიეროდ, ძველი ენები სხვადასხვაგვარად სახელდებენ მტრის ორ ტიპს. ძველ ბერძნულ და

ლათინურ ენებზე მოყვანილი სახარებისეული მცნება მორწმუნეებს მოუწოდებს, შეიყვარონ მხოლოდ პირადი და არა საზოგადოებრივი (სამხედრო თუ პოლიტიკური) მტერი. პირველ საუკუნეთა ქრისტიანებს მშვენივრად ესმოდათ, რომ **"Diligite inimicus (პირადი) vestros"** არ ნიშნავდა **"Diligite hostis (საზოგადოებრივ) vestros"**-ს. მტრის ასეთივე განსაზღვრებას გვაძლევს ნეტარი ავგუსტინეც. იგი ეფუძნება იოანე ნათლისმცემლის პასუხს მეომრებისადმი (ლუკ. 3:14) და აღნიშნავს, რომ ჯარისკაცი, თავისი მდგომარეობის კვალობაზე, ვალდებულია ებრძოდეს შინაგან და გარეგან ძალებს, რომლებიც საზოგადოებას ემუქრება და ეს საკუთარი ვნებების მოთოკვისა და საკუთარი ინტერესების დათმობის ხარჯზე უნდა მიმდინარეობდეს. ჯარისკაცმა თავისი იარაღი სამაგიეროს გადახდისთვის, ანუ პირადი მტრის წინააღმდეგ არ უნდა გამოიყენოს. რაც შეეხება სახარებისეულ „მარცხენა ლოყის მიშვერას“ (მათ. 5:39), წმიდა მამები განმარტავენ, რომ ეს ეხება სულს და არა სხეულს, ეს მცნება გულისხმობს მორალურ დისციპლინას, როცა სიძულვილს სიძულვილითვე კი არ უნდა უპასუხო, არამედ დამოუკიდებელი და შეუდრეკელი სულის ამალგებით. მაგრამ თუკი ვინმე სახარების ამ შეგონებას გაიგებს პირდაპირი მნიშვნელობით და არა როგორც უმაღლესი რანგის მეტაფორას, მაშინ წმინდა წერილის ბევრი ადგილი იმდენად მიუღებელი და ურთიერთგამომრიცხავი აღმოჩნდება, რომ ქრისტიანობა არავის მოუწდება. თუნდაც მარჯვენა ხელის მოკვეთისა და თვალის ამოგდების მაგალითი ავიღოთ.

პირველ საუკუნეთა ქრისტიანები წარმართი იმპერატორების ჯარში სამსახურზე უარს ამბობდნენ, მაგრამ ეს უარი მოტივირებული იყო არა იარაღის, როგორც ასეთის, ზიზლით, არამედ წარმართულ რიტუალებში მონაწილეობისთვის თავის არიდებით – ეს რიტუალები მაშინდელი სამხედრო სამსახურის შემადგენელი ელემენტი იყო. იმ პერიოდის ქრისტიანისთვის ჯარში შესვლა იმას ნიშნავდა, რომ ფიცი დაედო და თანხმობა განეცხადებინა წარმართობასთან დაკავშირებულ ცერემონიებში მონაწილეობაზე: საიმპერატორო კულტის თაყვანისცემაზე, ტაძრების

დაცვაზე, სამხედრო გვირგვინების გამოყენებაზე, კოჰორტის, ცენტურიისა თუ ლეგიონის კერპებისთვის მსხვერპლშენიშვანზე. სამხედრო და საკრალური პრეროგატივების ერთობლიობა, რაც იმპერატორის პიროვნებასთან იყო დაკავშირებული (იმპერატორი ერთდროულად იყო „ავგუსტუსი“ (ზებუნებრივი მადლით მოსილი არსება) და „პონტიფექს მაქსიმუსი“ (უმაღლესი ქურუმი), ქრისტიან ჯარისკაცს უფლებას არ აძლევდა, ლოიალურობა გამოეჩინა სამხედრო სამსახურისადმი, რათა კერპთაყვანისმცემლობის ცოდვაში არ ჩავარდნილიყო.

კონსტანტინე დიდის რჯულშემწყნარებლობის ედიქტმა (313 წ.) მკვეთრად შეცვალა ქრისტიანების დამოკიდებულება იმპერიის, მისი საზოგადოებრივი მორჩილების, მათ შორის, სამხედრო მოვალეობის მიმართ. სიმბოლურია, რომ ქრისტიანული სარწმუნოებისა და ეკლესიის სტატუსის ისტორიული ცვლილება უკავშირდება კონსტანტინე დიდის ერთ-ერთ სამხედრო გამარჯვებას, რომლის დროსაც იმპერატორს გამარჯვების მაცნედ ზეცად ჯვარი გამოესახა, ხოლო 314 წელს არლში შეკრებილმა საეკლესიო კრებამ, რომელიც ძირითადად დონატისტური მწვალებლობის დასაგმობად იყო მოწვეული, დააკანონა ყველა იმ მორწმუნის განკვეთა, რომელიც უარყოფდა სამხედრო სამსახურს, არ დაიცავდა იმპერიას (ანუ სამშობლოს) გარეშე მტერთაგან ან დეზერტირი გახდებოდა. არლის საეკლესიო კრების მესამე კანონმა გამოხატა ეკლესიის აზრი ომის თაობაზე: სამშობლოს დაცვა სამართლიანი ომის წარმოების მაგალითია, რაც კურთხეულია ეკლესიის მიერ.

სამართლიანი ომი არის მდგომარეობა, რომელიც უშვებს „არა კაც კლას“ პრინციპის დროებით შეზღუდვას.

356 წელს წმიდა ათანასე აღექსანდრიელი ამოსისადმი გაგზავნილ წერილში წერს, რომ „არაა დაშვებული მოკვლა, მაგრამ აბსოლუტურად კანონიერია და ყოველგვარი ქების ღირსია ომის დროს მოწინააღმდეგის მოკვდინება (იგულისხმება, ცხადია, სამართლიანი ომი – ავტ.); ასე რომ, ერთი და იგივე აქტი დაუშვებელია, თუკი მას განვიხილავთ ერთი თვალსაზრისით და მოცე-

მულ ვითარებაში და ამავე დროს, იგი დასაშვები და ბუნებრივია, თუკი მას სხვა კუთხით და სხვა ვითარებაში განვიხილავთ”.